

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATIDA MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING NAZARIY-IQTISODIY AHAMIYATI

Primova Dilafruz To'liqinovna

“Bank va moliya” kafedrası assistenti, Toshkent amaliy fanlar universiteti

E-mail: primovadilafruz365@gmail.com

ORCID: 0009-0005-8776-4285

Annotatsiya

Maqolada tijorat banklarining investitsiya faoliyatida moliyaviy investitsiyalarni boshqarish bilan bog'liq nazariy muammo – daromadlilik, tavakkalchilik va likvidlik maqsadlarini bir vaqtning o'zida muvofiqlashtirish masalasi tadqiq etilgan. Ilmiy abstraksiyalash, qiyosiy tahlil, guruhlash va tizimli yondashuv asosida moliyaviy investitsiyalarning bank faoliyatidagi iqtisodiy funksiyalari tizimlashtirilgan. O'zbekiston bank tizimining 2024–2025-yillardagi kapital va likvidlik ko'rsatkichlari rasmiy ma'lumotlar asosida qiyoslangan. Natijada bank investitsiya qarorlarini maksimal daromadlilik mezoniga emas, balki riskka moslashtirilgan daromadlilik, yetarli likvidlik, resurslar muddati bilan muvofiqlik, diversifikatsiya va uzluksiz monitoring birligiga asoslash maqsadga muvofiqligi asoslangan.

Kalit so'zlar: tijorat banki, moliyaviy investitsiya, investitsiya faoliyati, qimmatli qog'ozlar, investitsiya portfeli, daromadlilik, tavakkalchilik, likvidlik, diversifikatsiya, moliyaviy barqarorlik.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Аннотация

В статье исследуется теоретическая проблема согласования доходности, риска и ликвидности при управлении финансовыми инвестициями коммерческих банков. На основе методов научной абстракции, сравнительного анализа, группировки и системного подхода систематизированы экономические функции финансовых инвестиций в банковской деятельности. На основе официальных данных сопоставлены показатели капитала и ликвидности банковской системы Узбекистана за 2024–2025 годы. Обоснована целесообразность принятия инвестиционных решений исходя не из максимальной доходности, а из риск-скорректированной доходности, достаточной ликвидности, соответствия сроков ресурсов, диверсификации и непрерывного мониторинга.

Ключевые слова: коммерческий банк, финансовые инвестиции, инвестиционная деятельность, ценные бумаги, инвестиционный портфель, доходность, риск, ликвидность, диверсификация, финансовая устойчивость.

Abstract

The article examines the theoretical problem of balancing return, risk and liquidity in the management of commercial banks' financial investments. Using scientific abstraction, comparative analysis, grouping and a systems approach, the economic functions of financial investments in banking are systematized. Official data are used to compare the capital and liquidity indicators of Uzbekistan's banking system in 2024–2025. The study substantiates that investment decisions should be based not on maximum return alone, but on risk-

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

adjusted return, sufficient liquidity, maturity matching, diversification and continuous monitoring.

Keywords: Commercial bank, financial investment, investment activity, securities, investment portfolio, return, risk, liquidity, diversification, financial stability.

Kirish

Moliyaviy resurslarning iqtisodiyot tarmoqlari o'rtasida samarali harakatlanishi barqaror iqtisodiy o'sishning muhim shartlaridan biridir. Iqtisodiyotning ayrim subyektlarida vaqtincha bo'sh pul mablag'lari shakllanayotgan bir paytda, boshqa subyektlarda ishlab chiqarishni kengaytirish, texnologik yangilanish, aylanma mablag'larni to'ldirish yoki uzoq muddatli loyihalarni moliyalashtirish uchun qo'shimcha kapitalga ehtiyoj vujudga keladi. Mazkur manfaatlarni bog'lovchi asosiy institutlardan biri tijorat banklari bo'lib, ular jamg'armalarni safarbar qilish, kreditlash va moliyaviy vositalar bilan operatsiyalarni amalga oshirish orqali kapitalning qayta taqsimlanishini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonunida bank faoliyatining huquqiy asoslari belgilangan bo'lsa, "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun investitsiya jarayonining umumiy institutsional doirasini shakllantiradi [1; 2]. Shu sababli banklarning investitsiya faoliyatini o'rganishda nafaqat alohida moliyaviy aktivlardan olinadigan daromad, balki ularning likvidlik, tavakkalchilik, resurslar muddati va bankning umumiy moliyaviy barqarorligiga ta'siri birgalikda hisobga olinishi lozim.

Tijorat banklarining investitsiya faoliyati kreditlashdan farqli ravishda, moliyaviy vositalarni tanlash va ularning bozor qiymati, daromadlilik, muddati hamda risk xususiyatlarini doimiy baholab borishni talab qiladi. Moliyaviy investitsiyalar

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

bank uchun daromad manbaini diversifikatsiya qilish imkonini berishi mumkin, ammo yuqori daromadga intilish bilan likvidlikni saqlash zarurati o'rtasidagi nomuvofiqlik bank balansida qo'shimcha xatarlarni yuzaga keltiradi. Shuning uchun moliyaviy investitsiyalarni bankning umumiy aktiv va passivlarini boshqarish tizimidan ajratilgan holda baholash nazariy va amaliy jihatdan yetarli emas.

Maqolaning maqsadi tijorat banklarining investitsiya faoliyatida moliyaviy investitsiyalarning nazariy-iqtisodiy ahamiyatini tizimlashtirish, investitsiya qarorlarini shakllantirishda daromadlilik, tavakkalchilik va likvidlik o'rtasidagi bog'liqlikni asoslash hamda zamonaviy bank amaliyotida diversifikatsiya va monitoringning rolini aniqlashtirishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Moliyaviy investitsiyalar nazariyasining rivojlanishida H. Markowitzning portfel tanlovi konsepsiyasi alohida o'rin tutadi. U investitsiya qarorini faqat kutilayotgan daromad bilan emas, balki portfel riskini ifodalovchi tarqoqlik va aktivlar o'rtasidagi bog'liqlik bilan birgalikda baholash zarurligini ko'rsatdi [5]. Ushbu yondashuv investitsiya portfelining alohida aktivlardan iborat oddiy yig'indi emasligini, balki aktivlarning o'zaro korrelyatsiyasi orqali umumiy tavakkalchilik darajasi shakllanishini nazariy jihatdan asoslab berdi.

J. Tobin likvidlikni investorning riskka munosabati bilan bog'lab, mablag'larni xavfli va nisbatan xavfsiz aktivlar o'rtasida taqsimlash masalasini rivojlantirdi [6]. W.F. Sharpe esa aktivning kutilayotgan daromadi bilan uning tizimli tavakkalchiligi o'rtasidagi bog'liqlikni kapital aktivlarini baholash nazariyasi doirasida izohladi [7]. Mazkur ilmiy yondashuvlar tijorat banklari uchun ham muhim, chunki bank investitsiya portfelida yuqori daromadli aktivlar ulushini

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

oshirish moliyaviy natijani yaxshilashi mumkin bo'lsa-da, risk va likvidlik cheklovlari sababli bunday qaror doimo maqbul bo'lavermaydi.

R.C. Gibson strategik aktivlar taqsimoti va bir nechta aktiv sinflaridan foydalanish investorning riskka moslashtirilgan natijasini yaxshilashini ta'kidlaydi [10]. Ushbu fikr bank investitsiya portfeli uchun ham qo'llanishi mumkin: aktivlarni emitent, muddat, valyuta, daromad turi va bozor segmentlari bo'yicha diversifikatsiya qilish alohida manba yoki vositaga haddan tashqari bog'lanib qolish xavfini kamaytiradi.

O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar tomonidan investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari ham keng o'rganilgan. D.G'. G'ozibekov investitsiyalarni moliyalashtirish muammolarini tizimli tarzda tadqiq etgan [11], N.G'. Karimov esa iqtisodiy integratsiyalashuv sharoitida investitsiya faoliyatini moliyalashtirishning bozor mexanizmlarini rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratgan [12]. Bank faoliyatida likvidlikning nazariy ahamiyati D.W. Diamond va P.H. Dybvig tadqiqotida ham asoslangan bo'lib, unda bank majburiyatlari va likvidlikka bo'lgan talabning moliyaviy barqarorlik bilan bog'liqligi ko'rsatilgan [13].

Banklar likvidligini boshqarish bo'yicha xalqaro prudensial yondashuvlar Basel III standartlarida yanada rivojlantirilgan. Likvidlikni qoplash koeffitsiyenti (LCR) bankning qisqa muddatli stress sharoitida yuqori likvidli aktivlar zaxirasiga ega bo'lishini, sof barqaror moliyalashtirish koeffitsiyenti (NSFR) esa uzoqroq muddatda aktivlar va moliyalashtirish manbalarining barqarorligini ta'minlashni ko'zda tutadi [8; 9]. Bu talablar investitsiya portfelini shakllantirishda daromadlilikni likvidlikdan ustun qo'yish mumkin emasligini ko'rsatadi.

O'zbekiston tijorat banklari bo'yicha 2016–2024-yillar ma'lumotlarini o'rgangan A.A. Omonov, B.B. Izbosarov va E.K. Ghani likvidlik, aktivlar sifati va

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi munosabatning murakkab, ayrim holatlarda nolinear xususiyatga ega ekanini qayd etadi [14]. Ushbu natija banklarda ortiqcha yoki yetarli bo'lmagan likvidlikning turli iqtisodiy oqibatlarini hisobga olish zarurligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda ilmiy abstraksiyalash, tizimli tahlil, qiyoslash, guruhlash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Nazariy yondashuvlarni tizimlashtirishda moliyaviy investitsiyalarning bank uchun uchta asosiy funksiyasi ajratib ko'rib chiqildi: daromad keltiruvchi aktiv sifatidagi funksiya, resurslarni qayta taqsimlash vositasi sifatidagi funksiya va bankning moliyaviy vositachilik imkoniyatlarini kengaytiruvchi funksiya.

Zamonaviy bank amaliyotini tavsiflash uchun O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2024-yil va 2025-yil yakunlari bo'yicha moliyaviy barqarorlik sharhlaridagi ochiq ma'lumotlardan foydalanildi [3; 4]. Mazkur ma'lumotlar bank investitsiya portfelining alohida samaradorligini o'lchash uchun emas, balki investitsiya qarorlariga ta'sir qiluvchi kapital va likvidlik cheklovlarining amaldagi bank tizimidagi ahamiyatini ko'rsatish maqsadida qo'llanildi.

Maqola doirasida tijorat banki investitsiya qarorining iqtisodiy mantiqi quyidagi ketma-ketlik asosida tizimlashtirildi: moliyaviy resurslarning xususiyatlarini aniqlash — investitsiya maqsadini belgilash — maqbul moliyaviy vositalarni tanlash — kutilayotgan daromad va tavakkalchilikni baholash — likvidlik talabini tekshirish — portfelni diversifikatsiya qilish — doimiy monitoring va qayta muvozanatlash. Ushbu ketma-ketlik yangi model sifatida emas, balki mavjud nazariy qarashlarni bank amaliyoti nuqtayi nazaridan mantiqiy tartibga soluvchi tahliliy yondashuv sifatida qo'llanildi.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Tahlil va natijalar

Tijorat banklari uchun investitsiya faoliyatining asosiy murakkabligi shundaki, bir vaqtning o'zida bir nechta maqsadlar ta'minlanishi kerak. Birinchidan, joylashtirilgan mablag' bankka iqtisodiy naf keltirishi lozim. Ikkinchidan, aktivlarning tavakkalchilik darajasi bank kapitali va riskka chidamlilik imkoniyatlariga mos kelishi zarur. Uchinchidan, investitsiya aktivlarining bir qismi zarur paytda tez va katta yo'qotishlarsiz pul mablag'iga aylantirilishi kerak. To'rtinchidan, investitsiya muddati bankning resurs bazasi tarkibi va majburiyatlar muddati bilan muvofiqlashtirilishi lozim.

Shu nuqtayi nazardan, bank investitsiya portfelining sifati faqat uning nominal daromadlilik bilan o'lchanmaydi. Yuqori daromadli, biroq past likvidli va narxi keskin tebranuvchi aktivlar ulushining haddan tashqari oshishi bankning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish imkoniyatini zaiflashtirishi mumkin. Aksincha, barcha mablag'larni juda yuqori likvidli, ammo past daromadli aktivlarda saqlash bank rentabelligini pasaytiradi. Demak, bank uchun optimal qaror maksimal daromadlilikka emas, balki riskka moslashtirilgan va likvidlik talablariga javob beradigan daromadlilikka erishishga qaratilishi kerak.

1-jadval. Tijorat banki moliyaviy investitsiyalarini baholashning asosiy mezonlari

Mezon	Mazmuni	Bank qaroriga ta'siri	Ehtimoliy nomuvofiqlik
Daromadlilik	Aktivdan kutilayotgan moliyaviy natija	Portfelning iqtisodiy samaradorligini belgilaydi	Yuqori daromad ko'pincha yuqori risk bilan bog'liq
Tavakkalchilik	Kutilgan natijadan chetlanish yoki yo'qotish ehtimoli	Kapitalga va moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiladi	Riskni noto'g'ri baholash zarar ehtimolini oshiradi
Likvidlik	Aktivni tez va sezilarli yo'qotishsiz pulga aylantirish imkoniyati	Majburiyatlarni o'z vaqtida bajarishga yordam beradi	Haddan tashqari likvidlik rentabellikni cheklashi mumkin
Diversifikatsiya	Mablag'larni turli aktiv, emitent va muddatlar bo'yicha taqsimlash	Konsentratsiya riskini kamaytiradi	Noto'g'ri diversifikatsiya soxta xavfsizlik hissini yaratishi mumkin
Monitoring	Portfel holati va bozor sharoitlarini muntazam kuzatish	Qarorlarni o'z vaqtida qayta ko'rib chiqishga yordam beradi	Kechikkan monitoring yo'qotishlarning chuqurlashishiga olib keladi

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Manba: muallif tomonidan ilmiy adabiyotlarni tizimlashtirish asosida tuzilgan.

Daromadlilik va tavakkalchilik o'rtasidagi bog'liqlik portfel nazariyasining asosiy qoidalaridan biridir. Markowitz yondashuvida investor alohida aktivning kutilayotgan daromadidan tashqari, uning portfel umumiy riskiga qo'shayotgan hissasini ham baholashi kerak [5]. Bank amaliyotida bu qoida ayniqsa dolzarb, chunki bank o'z mablag'laridan tashqari jalb qilingan resurslar bilan ham ishlaydi va investitsiya qarorining salbiy natijasi depozitorlar hamda boshqa kreditorlar oldidagi majburiyatlarni bajarishga ta'sir qilishi mumkin.

Likvidlik mezonini banklarning boshqa investorlar bilan solishtirganda o'ziga xos cheklovlaridan biridir. Basel III doirasidagi LCR va NSFR talablari bank balansida yuqori likvidli aktivlar zaxirasi va barqaror moliyalashtirish manbalarini saqlashga qaratilgan [8; 9]. Natijada bank investitsiya vositasini tanlashda faqat kupon, dividend yoki bozor qiymati o'sishini emas, balki ushbu aktivning stress sharoitida qanchalik tez realizatsiya qilinishi mumkinligini ham hisobga olishi kerak.

2-jadval. O'zbekiston bank tizimining ayrim moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	2024-yil yakuni	2025-yil yakuni	Nazariy talqin
Jami regulativ kapital monandiligi	17,0 %	18,3 %	Risklarni qoplash va investitsiya faolligi uchun kapital zaxirasini tavsiflaydi
Likvidlikni qoplash koeffitsiyenti (LCR)	194 %	208 %	Qisqa muddatli stress sharoitida likvid aktivlar zaxirasining yetarliligini ko'rsatadi
Sof barqaror moliyalashtirish koeffitsiyenti (NSFR)	115 %	120 %	Uzoqroq muddatli aktivlar va barqaror resurslar muvofiqligini ifodalaydi

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2024-yil va 2025-yil uchun moliyaviy barqarorlik sharhlari [3; 4].

Jadval ma’lumotlari 2024–2025-yillarda bank tizimining kapital va likvidlik zaxiralari mustahkamlanganini ko‘rsatadi. 2024-yil yakunida jami kapital monandiligi 17,0 foiz, LCR 194 foiz va NSFR 115 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2025-yil yakunida ushbu ko‘rsatkichlar mos ravishda 18,3 foiz, 208 foiz va 120 foizga yetgan [3; 4]. Bu holat tijorat banklarida daromad keltiruvchi aktivlar tarkibini kengaytirish bilan bir vaqtda yetarli likvidlik va kapital zaxirasini saqlash zarurligini amaliy ma’lumotlar bilan tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, likvidlikning juda yuqori bo‘lishi har doim ham bank samaradorligining oshganini anglatmaydi. Likvid aktivlar odatda xavfi pastroq bo‘lsa-da, ularning daromadliligi ham boshqa aktivlarga nisbatan past bo‘lishi mumkin. Bank menejmentining vazifasi likvidlik ko‘rsatkichlarini me’yoriy darajada saqlagan holda resurslarning haddan tashqari samarasiz turib qolishiga yo‘l qo‘ymaslikdan iborat. O‘zbekiston bank tizimi bo‘yicha so‘nggi empirik tadqiqotda ham likvidlik va moliyaviy natijalar o‘rtasidagi munosabat bir chiziqli emasligi qayd etilgan [14].

Diversifikatsiya moliyaviy investitsiyalarni boshqarishning navbatdagi muhim tamoyilidir. Bank mablag‘larini bitta emitent, bitta tarmoq, bitta valyuta yoki bir xil muddatli vositalarda haddan tashqari jamlaganda, bozor sharoitidagi o‘zgarish umumiy portfel natijasiga keskin ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Diversifikatsiya esa alohida risk omilining umumiy portfelga ta’sirini yumshatadi. Biroq diversifikatsiyani aktivlar sonini mexanik ravishda ko‘paytirish deb tushunish noto‘g‘ri. Bir xil makroiqtisodiy omillarga bog‘liq ko‘plab aktivlar portfelga kiritilgan taqdirda ham haqiqiy risk kamayishi cheklangan bo‘lishi mumkin.

Shuning uchun bank investitsiya portfelini diversifikatsiya qilishda aktivlarning iqtisodiy xususiyatlari, emitentlarning moliyaviy holati, muddatlar, valyuta

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

tarkibi, foiz stavkasi riski va bozor likvidligi hisobga olinishi zarur. Portfelning tuzilishi bankning investitsiya siyosati va resurs bazasi bilan mos bo'lishi, shuningdek bozor kon'yunkturasidagi o'zgarishlarga qarab qayta muvozanatlab borilishi kerak.

Monitoring investitsiya jarayonining yakuniy bosqichi emas, balki uzluksiz boshqaruv funksiyasidir. Investitsiya vositasi sotib olingan vaqtda maqbul bo'lgan risk-daromad nisbati keyinchalik foiz stavkalari, valyuta kursi, emitentning moliyaviy holati yoki umumiy bozor kutilmalarining o'zgarishi sababli yomonlashishi mumkin. Shu bois tijorat banki investitsiya portfelini muntazam qayta baholashi, limitlarga rioya etilishini tekshirishi va zarur holatda aktivlar tarkibini o'zgartirishi lozim.

Moliyaviy investitsiyalarning makroiqtisodiy ahamiyati ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Banklar qimmatli qog'ozlar va boshqa moliyaviy vositalarni sotib olish orqali emitentlarning moliyaviy resurslarga bo'lgan talabini qondirishda ishtirok etadi. Rivojlangan kapital bozori sharoitida bu jarayon korxonalar va davlatning bank kreditlariga bo'lgan mutlaq qaramligini kamaytirishi, moliyalashtirish manbalarini kengaytirishi va jamg'armalarning investitsiyaga aylanish tezligini oshirishi mumkin. Shu ma'noda bankning investitsiya faoliyati uning alohida daromad operatsiyasi bo'lish bilan birga, moliya bozorining institutsional rivojlanishiga xizmat qiluvchi vosita ham hisoblanadi.

Muhokama

O'rganilgan nazariy qarashlar shuni ko'rsatadiki, tijorat bankining moliyaviy investitsiya qarori bir mezonli emas. Daromadlilikning oshishi bank uchun ijobiy natija bo'lsa-da, unga erishish uchun qabul qilinadigan qo'shimcha risk va likvidlikning kamayishi ham baholanishi kerak. Shu sababli investitsiya

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

portfelini boshqarishda “eng yuqori daromad” emas, balki “qabul qilinadigan risk va yetarli likvidlik sharoitidagi maqbul daromad” tamoyili ustuvor bo‘lishi lozim. Mazkur yondashuv bank investitsiya strategiyasini uning resurs bazasi bilan uyg‘unlashtirishni talab qiladi. Qisqa muddatli va tez qaytarilishi mumkin bo‘lgan majburiyatlar ulushi katta bank uzoq muddatli va past likvidli investitsiyalarni haddan tashqari ko‘paytirsam, aktivlar va passivlar muddatlari o‘rtasidagi tafovut oshadi. Aksincha, barqaror uzoq muddatli resurslarga ega bank investitsiya portfelida uzoqroq muddatli vositalardan nisbatan kengroq foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

O‘zbekiston bank tizimining amaldagi LCR va NSFR ko‘rsatkichlari banklar uchun likvidlik va barqaror moliyalashtirish talablari amaliy ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi [3; 4]. Shu bilan birga, banklar moliyaviy investitsiyalar portfelini kengaytirishda prudensial ko‘rsatkichlarni faqat minimal me‘yor sifatida emas, balki investitsiya strategiyasining cheklovchi parametri sifatida ham hisobga olishi maqsadga muvofiq.

Nazariy jihatdan, moliyaviy investitsiyalar bank faoliyatida uch tomonlama natija yaratadi. Birinchidan, ular daromad manbalarini kengaytiradi. Ikkinchidan, likvid va bozorbop aktivlar mavjud bo‘lsa, bankning balans moslashuvchanligini oshiradi. Uchinchidan, moliya bozori orqali iqtisodiyotning boshqa subyektlariga kapital yo‘naltirilishini ta‘minlaydi. Biroq ushbu ijobiy natijalar faqat risklarni baholash, diversifikatsiya, likvidlikni boshqarish va monitoring bir-biri bilan uyg‘unlashgan holda tashkil etilgandagina barqaror bo‘ladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari tijorat banklarining investitsiya faoliyatida moliyaviy investitsiyalarni alohida daromad keltiruvchi operatsiya sifatida emas, balki bank

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

aktivlari, resurs bazasi, likvidlik va risklarni boshqarish tizimining tarkibiy qismi sifatida ko‘rib chiqish zarurligini ko‘rsatdi.

Birinchidan, moliyaviy investitsiyaning iqtisodiy samaradorligi faqat olingan yoki kutilayotgan daromad miqdori bilan belgilanmaydi. Daromad tavakkalchilik va likvidlik ko‘rsatkichlari bilan birgalikda baholangandagina investitsiya qarorining real iqtisodiy natijasi aniqlanadi. Ikkinchidan, diversifikatsiya alohida emitent, tarmoq yoki moliyaviy vosita bilan bog‘liq risklarni kamaytirishda muhim, ammo u aktivlar o‘rtasidagi iqtisodiy bog‘liqliklarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak. Uchinchidan, investitsiya portfeli doimiy monitoring va qayta muvozanatlashni talab qiladi, chunki moliya bozoridagi o‘zgarishlar dastlab maqbul bo‘lgan risk-daromad nisbatini tez o‘zgartirishi mumkin.

To‘rtinchidan, bank investitsiya portfelinin muddati va likvidligi uning resurs bazasi bilan muvofiq bo‘lishi lozim. Basel III talablari hamda O‘zbekiston bank tizimining LCR va NSFR ko‘rsatkichlari likvidlikni investitsiya qarorlarining markaziy cheklovlaridan biri sifatida hisobga olish zarurligini tasdiqlaydi. Beshinchidan, moliyaviy investitsiyalarni oqilona boshqarish bankning o‘z daromad bazasini diversifikatsiya qilish bilan birga, moliya bozorida resurslarni qayta taqsimlash va investitsiya jarayonlarini moliyalashtirish imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

Shunday qilib, tijorat banklarida moliyaviy investitsiyalarni boshqarishning nazariy asosi daromadlilik, tavakkalchilik va likvidlikning o‘zaro muvozanati, portfel diversifikatsiyasi, resurslar muddati bilan muvofiqlik va uzluksiz monitoring tamoyillariga tayanishi lozim. Mazkur yondashuv bankning investitsiya faoliyatini moliyaviy barqarorlik talablariga zid bo‘lmagan holda rivojlantirish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrdagi O‘RQ-598-son “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 5-noyabrdagi O‘RQ-580-son “Banklar va bank faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. 2025-yil uchun moliyaviy barqarorlik sharhi. – Toshkent, 2026. – URL: <https://cbu.uz/uz/financial-stability/report/> (murojaat sanasi: 05.09.2026).
4. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. 2024-yil uchun moliyaviy barqarorlik sharhi. – Toshkent, 2025. – URL: <https://cbu.uz/uz/financial-stability/report/> (murojaat sanasi: 05.09.2026).
5. Markowitz H. Portfolio Selection // The Journal of Finance. – 1952. – Vol. 7, No. 1. – P. 77–91. DOI: 10.1111/j.1540-6261.1952.tb01525.x.
6. Tobin J. Liquidity Preference as Behavior Towards Risk // The Review of Economic Studies. – 1958. – Vol. 25, No. 2. – P. 65–86. DOI: 10.2307/2296205.
7. Sharpe W.F. Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk // The Journal of Finance. – 1964. – Vol. 19, No. 3. – P. 425–442. DOI: 10.1111/j.1540-6261.1964.tb02865.x.
8. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. – Bank for International Settlements, 2013.
9. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: The Net Stable Funding Ratio. – Bank for International Settlements, 2014.
10. Gibson R.C. Asset Allocation: Balancing Financial Risk. 5th ed. – New York: McGraw-Hill, 2013. ISBN 978-0-07-180418-9.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd September, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
11. G‘ozibekov D.G‘. Investitsiyalarni moliyalashtirish muammolari: iqtisod fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. – Toshkent, 2002.
 12. Karimov N.G‘. Iqtisodiy integratsiyalashuv sharoitida investitsiya faoliyatini moliyalashtirishning bozor mexanizmlarini joriy etish masalalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2007. – 240 b.
 13. Diamond D.W., Dybvig P.H. Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity // Journal of Political Economy. – 1983. – Vol. 91, No. 3. – P. 401–419. DOI: 10.1086/261155.
 14. Omonov A.A., Izbosarov B.B., Ghani E.K. Does Liquidity Risk Impact Asset Quality and Financial Stability? Evidence from Uzbekistan Commercial Banks // Journal of Risk and Financial Management. – 2026. – Vol. 19, No. 7. – Article 510. DOI: 10.3390/jrfm19070510.
 15. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy barqarorlik bo‘yicha rasmiy sharhlar va press-revizlar. – URL: <https://cbu.uz/uz/financial-stability/> (murojaat sanasi: 05.09.2026).